

Rysskreditens konsekvenser

Verkningarna av det ryska handels- och kreditavtalet har hittills icke varit mera påtagliga, helt naturligt då avtalet nyss börjat löpa och huvudparten av de utlovade svenska prestationerna skall fullgöras först under de senaste åren av den fem- till sexåriga avtalsperioden. Bekant är att de speciella förhandlingar mellan Ryssland och vederbörande industrier som förut sätts i avtalet upptagits, men ännu icke givit bestämda resultat. Bekant är också att industriernas krav på byggnadstillstånd i stor utsträckning motiveras av den — enligt handelsministerns ord — "moraliska" skyldigheten att prestera leveranser till Ryssland och att detta motiv självfallet måste särskilt beaktas av myndigheterna, eftersom dessa står som garant för leveransernas fullgörande.

Meddelandet om att elektrifieringen av statens järnvägar tills vidare skall inställas från den 1 juli nästa år måste emellertid betraktas som det första stora konkreta exemplet på avtalets konsekvenser. Något klart besked på denna punkt har visserligen icke givits av kommunikationsministern, som formellt är den närmast ansvarige för beslutet. Hr Torsten Nilsson förklarar i sitt på annat ställe i dagens tidning återgivna uttalande att bristen på arbetskraft och materiel är orsaken till beslutet. "Det är sålunda inte ryssavtalet som är utslagsgivande", fortsätter han, "jag vet inte i vad mån Rysslandsbeställningarna kan inverka, men de har i varje fall inte verkat på ställningstagandet i denna fråga." Det är, såsom strax närmare skall belyses, ett underligt uttalande. Men under inga förhållanden innebär det ett förnekande av vad som här framstår som det väsentliga, nämligen att det ryska avtalet minskar möjligheten av en elektrifiering av de svenska järnvägarna. Att svårigheten beror på bristande arbetskraft och bristande materiel är en självklarhet; frågan är om eller riktigare i vad mån denna brist är ett resultat av ryssavtalet. Klarare uttalar sig kommerserådet Enström: "När produktionsförmågan är begränsad, så betyder det ju att ju mer vi kan göra av det ena, ju mindre kan vi göra av det andra." I fri översättning: ju mera vi måste exportera på kredit till Ryssland, desto mindre får vi behålla själva.

Hur ställer sig nu den svenska produktionen av utrustning för elektrifiering i förhållande till de i ryssavtalet utlovade prestationerna på detta område? I samband med referatet av hr Nilssons och Enströms uttalanden ges närmare upplysningar på denna centrala punkt. Av dessa framgår att den svenska produktionen på området för närvarande kan beräknas motsvara ca 200.000 kilowatt pr år, alltså under de sex år som leveranserna till Ryssland högst skall omfatta sammanlagt 1.200.000 kilowatt. Till Ryssland skall enligt avtalet under denna tid — enligt samma beräkningsgrund — presteras 390.000 kilowatt. Omkring en tredjedel av den svenska produktionen på området avgår sålunda till Ryssland. Även om det antas att produktionskapaciteten trots de vitsordade svårigheterna att ordna utbyggnad något ökas under avtalstiden, lär med säkerhet kunna påstås att trettio procent av produktionen skall gå till Ryssland. Det är karaktäristiskt för avtalsfrågans handläggning att någon dylik beräkning icke göres vare sig i propositionen eller i utskottets betänkande — liksom icke heller någon motsvarande beräkning på andra produktionsområden.

De anförda siffrorna belyser även statsrådet Nilssons uttalande. Då han säger att leveranserna till Ryssland icke är "utslagsgivande" för den svenska elektrifieringens inställande, kan detta påstående naturligtvis rent formellt försvaras. Ty även i andra sammanhang än för att fullgöra förpliktelseerna till Ryssland behövs ju maskiner för framställning av elektrisk kraft, och man kan ju lika väl skylla på detta som på leveran-

serna öster ut. Det kan också att vår möjlighet att producera dana maskiner sätter en gräns järnvägarnas elektrifiering. Producerade vi dubbelt så mycket kunde utan tvivel, trots det ryska avtalet järnvägarna elektrifieras. Genom dylika sofismer, ej på annat sätt, kan hr Nilssons påstående motiveras. Men kärnfrågan är helt enkelt denna: Ställs icke den svenska elektrifieringen i ett helt annat och sämre läge genom att borttät en tredjedel av vår produktion på området skall sändas till Ryssland? På denna fråga kan svaret icke bli annat än jakande. Vi måste inställa en redan planerad elektrifiering i Sverige, helt eller delvis, därför att vi i stället skall elektrifiera i Ryssland.

Kommunikationsministern förklarar också att han icke vet "i vad mån beställningarna till Ryssland kan inverka". Innebär detta det otroliga att regeringen fattat sitt realbeslut i elektrifieringsfrågan utan att ta hänsyn till att en så stor del av de behövliga maskinerna skall exporteras, ja, utan att ens undersöka detta förhållande? Eller innebär det — vilket är troligare, men från klarhetens synpunkt än mera pinsamt — att regeringen fortfarande, liksom under förhandlingstiden, vill hålla det ryska avtalets konsekvenser i dunkel?

Inom den socialdemokratiska pressen framfördes i debatten kring det ryska avtalet två helt skilda uppfattningar rörande avtalets betydelse för Sveriges ekonomi. Enligt den ena skulle avtalet icke alls eller i varje fall icke nämnvärt försämra vårt läge; denna ståndpunkt försvarades med hänvisningar till att avtalet gällde blott en ringa del av vår utrikeshandel, medan det väsentliga problemet om avtalets inverkan på vissa centrala sidor av produktionens användning förbigicks. Enligt den andra linjen erkändes att avtalet måste försämra levnadsvillkoren i Sverige, men man hävdade att vi ändå borde gå Ryssland till mötes. Tankegången preciserades i Aftontidningens beryktade sats: "det kan inte råda något tvivel om att vi med vissa offer orkar". Vi har nu fått det första av många bevis på att denna synpunkt var den riktiga. "Vi orkar", det bör bli regeringens paroll då den svenska standarden försämras eller icke på planerat sätt förbättras till följd av det ryska avtalet.